

ZÁVĚR

Ve své práci jsem se zabývala právní úpravou nakládání s komunálním odpadem, přičemž jsem vycházela z odborné literatury, judikatury i textu právních předpisů komunitárního a vnitrostátního práva.

Na základě provedené analýzy jsem dospěla k následujícím závěrům:

Nakládání s komunálními odpady v ČR se řídí ucelenou právní úpravou, jež vychází z legislativy evropské, přičemž pravidla regulující nakládání s komunálním odpadem se v jednotlivých členských státech EU liší. Jistý problém odpadové legislativy ČR můžeme spatřovat v její často dosti komplikované a nepřehledné úpravě. Ta je způsobena četnými novelizacemi vyplývajícími převážně z našeho členství v EU. Jako vcelku racionální se z tohoto pohledu jeví úvahy MŽP při přípravě budoucí odpadové legislativy, kdy by současný zákon o odpadech měly nahradit dva právní předpisy. Jeden by byl čistě odpadový, stanovující pravidla pro nakládání s odpady. Druhý by převzal současnou část právní úpravy týkající se zpětného odběru výrobků včetně obalů.

V ČR, stejně jako v ostatních členských zemích EU, se nedaří oddělit růst měrné produkce komunálního odpadu na jednoho obyvatele a rok od růstu životní úrovně občanů, přičemž jeho celková produkce má vzestupný charakter. Česká ekonomika spotřebuje enormní množství přírodních surovin a je v jejich zpracování málo efektivní. Poměr mezi objemem konečného odpadu a množstvím materiálů, ze kterých pochází je nejmarkantnější právě u odpadu komunálního. Ten totiž obsahuje převážně výrobky konečné spotřeby, které jsou více zpracované, a potažmo tak obsahuje větší množství přírodních zdrojů.¹

Ačkoli současná právní úprava určuje hierarchii způsobu nakládání s odpady, je stále převažujícím způsobem nakládání s komunálním odpadem v ČR jeho skládkování, tzn. odstraňování. Tento fakt je z části dán specifickým, velmi heterogenním složením komunálního odpadu a poměrně nízkou výší poplatků za jeho ukládání na skládky. Při úvahách o možných změnách sazeb poplatků lze navrhnout, aby byly diferencovány (i) podle množství obsahu BRKO, tedy podle toho zda komunální odpad byl, či nebyl upraven (ii) v závislosti na tom, zda z něj byly či nebyly vytrženy materiálově využitelné složky.

¹Viz. KOTECKÝ, V. - KROPÁČEK, I. *Suroviny v popelnici: Spotřeba materiálů v české ekonomice a její důsledky pro odpadové hospodářství*. Hnutí duha, únor 2006. s 5.

Dále je současný stav nakládání s komunálním odpadem umocněn nedostatečnou kapacitou zařízení k jeho energetickému využívání. Pozitivním jevem naopak je, že se daří postupně zvyšovat podíl vyříděných využitelných složek komunálního odpadu. Zastávám názor, že materiálové a energetické využití odpadu není v rozporu, ale vhodně se doplňují. Třídít by se mělo to, co má smysl, jelikož ne všechen vyříděný komunální odpad je použitelný k dalšímu zpracování. Je nutné neplýtvat cennými surovinami a k energetickému využití předávat pouze materiálově nevyužitelnou část komunálního odpadu.

POH z roku 2003 lze považovat za dobrou koncepci. Nicméně na jeho základě je třeba přistoupit k realizaci konkrétních opatření vedoucích ke splnění stanovených cílů. Stimulace chování jednotlivých subjektů ve smyslu lepšího naplňování sledovaných ukazatelů ekologické politiky vyžaduje komplexní řešení.

Z mého úhlu pohledu je pro dosažení cílů stanovených POH v první řadě nezbytná vysoká míra zapojení obyvatel. Je proto jistě nezbytné dále propagovat a podporovat především systém třídění komunálního odpadu a jeho materiálové využití. Za tímto účelem je nutné zajistit uživatelsky komfortní recyklační služby dostupné široké veřejnosti. Jako vhodný se z tohoto hlediska jeví odvozový systém sběru s využíváním pytlů na komunální odpad. Jeho nepochybnou výhodou je rovněž i vyšší kvalita vyříděných surovin, což snižuje náklady na jejich dotřídění. Možné rezervy leží také v oblasti výchovného působení na chování skutečných i potenciálních původců odpadu. Právě na úrovni komunálního odpadu jsou důležité účinné vzdělávací, informační a osvětové kampaně, které usnadní prevenci vzniku odpadu v domácnostech a zároveň pomohou veřejnosti překonat tlak reklamy a motivují k uvědomělé spotřebě.

V oblasti nakládání s BRKO je možnou cestou kompostování a anaerobní digesce, přičemž je nutné brát v úvahu všechna negativa provozu a problémy s odbytem výstupu - kompostu. Jako pozitivní jev vnímám, že byla euronovelou do zákona o odpadech doplněna možnost obce stanovit obecně závaznou vyhláškou systém nakládání s komunálním odpadem i na BRKO. I přesto si však myslím, že bez nalezení dalšího způsobu využití směšného komunálního odpadu není možné zajistit splnění cílů POH.²

České obce jsou v průměru poměrně malé a nejsou schopny samy realizovat moderní odpadové hospodářství. Lze proto doporučit vytváření svazku obcí, či mikroregionů, které umožní vytvoření efektivních integrovaných systémů nakládání s komunálním odpadem. Ty

²Obdobně. Závěry „Variantní studie proveditelnosti POH kraje Vysočina“, 2008.

sníží náklady a zvýší účinnost třídění odpadu, pomohou vybudovat odborné kapacity, usnadní přístup k informacím a zlepší možnosti prosazování zájmů obcí v konkurenčním prostředí odpadového hospodářství. Zároveň budou šetrné k životnímu prostředí a z ekonomického hlediska únosné pro občany.

Jejich nutnými prvky budou (i) rozvinutý sběr materiálů využitelných složek (ii) oddělený sběr BRKO na úrovni obcí³ (iii) energetické využití směsných komunálních odpadů (iv) skládkování nevyužitelných složek v nezbytné míře a při respektování požadavků uložených směrnicí o skládkách odpadů.

Na základě informací z analytických částí plánů odpadového hospodářství krajů lze konstatovat, že většina obcí ČR plní své povinnosti dané zákonem o odpadech. Způsoby realizace jsou však závislé na finančních prostředcích, které pro tento účel mohou obce uvolnit ze svých rozpočtů. Stejně tak většina obcí využívá pravomoci úpravy systému nakládání s komunálním odpadem obecně závaznou vyhláškou. Za problémovou je shledávána situace, kdy většina podnikajících osob využívá pro nakládání s odpadem podobným komunálnímu obecních systémů, avšak bez řádného smluvního vztahu s obcí. Řešením by mohlo být zavedení zákonné povinnosti, kdy osoba podnikající má povinnost uzavřít smlouvu s osobou oprávněnou k nakládání s odpady nebo se musí zapojit na základě smlouvy do systému provozovaného obcí.

Významnou pozici v rámci odpadového hospodářství zaujímá institut zpětného odběru, jenž fakticky slouží k vytřídění nebezpečných složek z komunálního odpadu a je založen na principu odpovědnosti výrobce. V praxi jsou ovšem zákonné povinnosti ze strany povinných osob plněny pouze formálně a jakékoli environmentální povědomí je devalvováno pouze jejich ekonomickými zájmy. Za velmi problematické považuji ustanovení § 38 odst. 8 zákona o odpadech, na jehož základě se zpětně odevzdaný výrobek stává odpadem až ve chvíli jeho předání osobě oprávněné k jeho využití nebo odstranění. Důsledkem je, že zde chybí původce a není zřejmé, kdo nese odpovědnost za výrobky podléhající zpětnému odběru, jestliže jsou odloženy jako součást směsného komunálního odpadu.

Problematika nakládání s obaly, jakožto nedílnou součástí komunálního odpadu, je upravena speciálním zákonem o obalech. Jeho smyslem je stanovit pravidla pro plnění povinností k obalům, které jsou uváděny na trh nebo do oběhu při prodeji baleného zboží. Ve

³BRKO tvoří bezmála 40 % komunálního odpadu, a proto je velice důležité, aby obce důrazně podporovaly převážně domácí kompostování.

většinu případů⁴ je plnění povinností zajištěno formou tzv. sdruženého plnění na základě uzavřené smlouvy s AOS EKO - KOM, jejímž prostřednictvím jsou sdruženy finanční prostředky povinných osob a dále pak přerozdělovány dle prokazaného množství vytríděných odpadů z obalů jednotlivým obcím zapojeným do systému. Jisté nesrovnalosti se v praxi vyskytují při zařazování odděleně sbíraných využitelných složek komunálního odpadu dle Katalogu odpadů, kdy je část využitelných složek komunálního odpadu evidenčně sbírána ve skupině 20 01 a část ve skupině 15 01, což způsobuje nesoulad ve statistických údajích. Z toho důvodu by měla být navržena právní úprava, která bude lépe odpovídat reálnému stavu a tříděný komunální odpad v rámci obecních systémů bude vždy klasifikován jako podskupina 20 01.

Jako klíčové opatření v oblasti zpětného odběru vidím další prohlubování zvýšené odpovědnosti výrobců a hlavně zavedení kontrolních mechanismů a sankcí, jenž by vynucovaly plnění zákonem stanovených povinností. Celý systém by měl především motivovat k tomu, aby spotřeba materiálů byla brána do úvahy již při navrhování budoucích výrobků. Pravidlem by měla být nízká surovinová náročnost a možnost opakovaného využití. Neméně důležitá se jeví efektivní spolupráce průmyslu a komunální sféry, která je nezbytnou podmínkou pro fungující systémy zpětného odběru obalů a dalších vybraných výrobků. Tam kde tato součinnost nefunguje, lze jen stěží dostát závazkům, které na povinné osoby klade legislativa.

Co se týče systému plateb za komunální odpad, v převážné většině obcí je uplatněna forma úhrady nákladů provozu systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálního odpadu v podobě místního poplatku.⁵ Jako deficit shledávám fakt, že nebyl za celou dobu své existence valorizován a obce tak doplácí nemalou část na provoz systému nakládání s komunálním odpadem ze svých rozpočtů, přičemž občané nenesou plné společenské náklady spojené s množstvím komunálního odpadu, který vyprodukují.

Jak jsem zmínila již v úvodu své diplomové práce, odpadové hospodářství je jednou z dynamicky se rozvíjejících oblastí práva životního prostředí. Taktéž v současné době probíhají práce na přípravě nové legislativy. Je proto věcí zákonodárce, jak se s výše uvedenými problematickými místy právní úpravy nakládání s komunálním odpadem vypořádá.

⁴Cca 80% povinných osob. *Zdroj.* ČIŽP.

⁵V roce 2008 jej používalo 81 % obcí. *Viz.* EKO-KOM, a.s.